

# Savunma Sanayii Politikasında Kavramsal Değişim

Aytekin Ziylan

E. Mu. Tuğgeneral

Cumhuriyet Bilim Teknoloji, 23.02.2007

Türkiye, 1974 Silah Ambargosu'ndan sonra giriştiği savunma sanayiini geliştirme hamlesini yetersiz bir teknoloji altyapısıyla başlatmıştı. Aselsan gibi özgün teknoloji geliştirmeye dayalı bir sanayi modeli uygulaması da bulunmasına karşın, o dönemde, ortak üretimin düşünülmesi de normaldi. Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM) bu ortak üretim modelini uygulamıştı.

Ancak, 25 yıllık bir deneyimden sonra uygulamada doğru olanlarla hatalı olanlar fark edildi. Yeni görüş, önce, Savunma Sanayii Müsteşarı Sayın Murat Bayar'ın 14-15 Kasım 2005 tarihinde SSM Uluslararası Savunma Sanayii Konferansı'ndaki açılış konuşmasında açıklandı. Daha sonra da 17 Şubat 2007 tarihinde Sayın Bayar'ın Hürriyet gazetesine verdiği mülakatta tekrarlandı.

Sayın Bayar Konferans'taki konuşmasında bundan sonraki uygulamanın farklı olacağını şöyle ifade etmişti: *"Türkiye başlangıçta silah sistemlerini hazır alırdı. Sonra ortak üretime başladık. Ortak üretim bir yabancı ürünü Türkiye'de üretmek. Teknolojisi size ait değil ama, imalatını yapıyorsunuz. Ama bizim önem verdiğimiz artık bu aşamadan sonra savunma sanayimizin geldiği noktada kendi tasarımlarımızı öne çıkarmaya başlamak. Bunun çok başarılı örnekleri var."*

17 Şubat 2007 mülakatında da *"Türkiye'nin artık dünyanın en iyi tanklarının atış kontrol sistemlerini modernize edebilecek duruma geldiğini, atacakları büyük adımlardan bir tanesinin de milli tank tasarım ve üretimi olduğunu, savunma sanayiinde temel hedefin kendi ürünlerimizi tasarlar ve geliştirir hale gelmek olduğunu"* açıklıkla belirtti.

Ayrıca tasarımı size ait olan sizin olur, onunla uluslararası arenada rekabet edebilir, ihraç edebilirsiniz. Zaten Sayın Bayar'ın Tank komuta kontrol sistemleri için, göğsünü gere gere *"dünyanın en iyi tanklarını modernize edebiliriz"* demesinin arkasında bu sistemlerin Aselsan mühendislerince tasarlanan sistemler olması gerçeği yatmaktadır.

Sayın Müsteşar'ın açıklamaları, 7 Kasım 1985 gün ve 3238 sayılı, Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın kurulması ve savunma sanayiinin geliştirilmesi amacıyla çıkarılmış yasada bulunan *"yabancı ortaklık modeli"* yerine, bundan böyle, savunma sanayiinin "özgün teknoloji üretmesinin" destekleneceği anlamına gelmektedir. Savunma sanayii sektörünün en üst düzeyindeki bir bürokratin söylediği bu sözler çok önemli ve mutluluk verici. Çünkü, savunma sanayiinde tasarım teknolojisine sahip olmadığımız sistemlerin güvenilirliği çok düşük, dışa bağımlılık çok fazla, katma değeri çok azdır.

## YASALAR DEĞİŞMELİ

Ancak, aşağı yukarı 25 yıllık bir deneyimden sonra gelinen bu noktada yapılması gerekli olan politika değişikliklerinin bireysel görüşlerden kurumsal düzenlemelere dönüştürülmesi çok önemli. Bu nedenle savunma sanayiini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmış ve uygulanmakta olan mevzuatta bazı değişikliklerin yapılması gerekiyor.

Örneğin 3238 sayılı yasanın 6. maddesi *"özel ve kamu kuruluşlarının yabancı sermaye ve teknoloji katkısıyla kuracakları"* savunma sanayii tesislerinin destekleneceğini ifade ederek,

adeta bu iş yabancılarla ortaklık kurulmadan yapılamaz demektir. Bu madde yabancı ortaklıkların ulusal teknoloji gerektirmeyen, kritik olmayan sistemler için olabileceğini ama ulusal teknolojiyle geliştirilmesi gereken veya kritik olan sistemler için "*kendi tasarımlarımızı öne çıkaracağımızı*" belirtecek bir şekilde yeniden düzenlenmelidir.

**Türk Savunma Sanayii Politikası ve Stratejisi Esasları** da (TSSPSE) genel olarak 'savunma sanayiinin özelliğini' göz ardı eden bir görüş çerçevesinde hazırlanmıştır. Diğer bir anlatımla, Türk Ticaret Yasası ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası'nda belirtildiği şekilde, 'Türkiye'de Türk yasalarına göre kurulmuş olan her şirket Türk şirketi' sayılarak ulusal şirket ayrıcalığı yapılmamak istenmiştir. Örneğin; TOBB kanalıyla görüş için sanayicilere yollanan taslakta bulunan 'ulusal şirket', 'yabancı ve yabancı ortaklı şirket' deyimleri ve tanımları, taslak ilgili Bakanlık ve Müsteşarlıklarla koordine edildikten sonra dokümandan çıkarılmıştır.

Oysa Türkiye'de, diğer ülkelerde de olduğu gibi ulusal, yabancı ortaklı ve yabancı şirketler vardır ve bunların, diğer ülkelerde olduğu gibi, tedarik mevzuatında belirtilmesi gereklidir. Tedarik makamlarının ulusal teknoloji ile tasarlanıp üretilmesi gereken sistemleri ulusal şirketlerden, diğerlerini herhangi bir şirketten satın alması savunma sanayiinin özelliği gereğidir.

TSSPSE'nin savunma sanayii politikasını belirleyen 5. maddesinin ilk fıkrası, "*yerli sektör yanında yabancı sektöre de açık*" ibaresini kullanarak savunma sanayiinin yabancı sektöre bağımlılığını en başta ilan etmektedir. Oysa, doğru olan kendi tasarımlarımızı öne çıkarmaya çalışmaktır.

Fıkırdaki bulunan 'yerli' kelimesinin 'ulusal' kelimesi ile değiştirilmesi de gereklidir. 'Yerli sektör' yanında 'yabancı sektör' denilmesi yanlıştır. Yerli kelimesi aslında ülkemizdeki ulusal, yabancı ortaklı ve yabancı şirketlerin tümünü zaten kapsamaktadır.

TSSPSE'nin 6B maddesinde "*kritik sistemlerin / teknolojilerin uzun vadede yurtiçinde geliştirilmesi amaçlanarak, mümkün olmayanlar için ortak üretim öngörülür*" şeklinde bir ibare bulunmaktadır. Burada ortak üretim yerine "*teknoloji satın alınır*" denilmesi daha doğru olacaktır. Çünkü kısa vade için teknoloji satın alınırsa o teknolojinin uzun vadede geliştirilme olanağı olabilir. Oysa teknoloji yabancı ortaklık yoluyla edinildiğinde uzun vadede yeni teknolojilerin geliştirilebilmesi hemen hemen imkânsızdır.

## **HANGİLERİ ULUSAL?**

Sonuç olarak, ülke güvenliği silahlı kuvvetlere yabancılardan yetki ve izin almadan kullanabilecekleri ileri teknoloji savunma sistemleri üreten bir ulusal savunma sanayiine bağlıdır. Teknoloji, genel olarak, satış sonrası hizmetlerle birlikte sınai üretimin en fazla katma değer sağlayan unsurudur. Savunma sistemlerinde ise teknolojiye, tasarım teknolojisine, egemen olmak, sistemlere güvenilmesinin en birinci şartıdır.

Savunma Bakanlıkları ulusal olması gereken teknolojileri sürekli olarak açıklarlar. Örneğin, İngiltere Savunma Sistemleri Tedarik Bakanı Lord Drayson **Savunma Teknolojileri Stratejisi**'ni 17 Ekim 2006'da açıklamış ve hükümetin hangi teknoloji alanlarında "*ulusal yetenekleri korumayı*" kararlaştırdığını belirtmiştir (**Defense News**, October 23, 2006). Araştırmacılar ve sanayiciler hükümetlerinin görüşlerini öğrenebildikleri bu teknoloji stratejisinden oldukça memnun olmuşlardır.

Ulusal teknoloji yeteneği çok önemlidir; çünkü, ulusal tasarımla geliştirilip üretilmeyen savunma sistemlerine güvenilmesi, bu sistemlerin savaş esnasında da, satın alındığı andaki gibi çalışacağından emin olunması mümkün değildir. Dolayısıyla, savunma sistemlerinin tedarikinde amaç, ihtiyacın karşılanması yanında, ulusal teknoloji yeteneğini yükseltmek olmalıdır. Bu nedenle tedarik mevzuatı, **ulusal teknoloji yeteneğini** yükseltme amacına

hizmet edecek şekilde düzenlenmelidir. Ulusal şirket, ulusal teknoloji deyimlerinin kullanılmasından çekinilmemelidir. Doğal olarak her şey ulusal teknoloji ile yapılacak değildir; ama, ulusal olması gereken sistem ve teknolojilerin açık açık belirtilmesi de gereklidir; her ülkenin yaptığı gibi.

Şu halde ivedilikle yapılması gereken husus gerekli mevzuat değişikliklerini formüle edecek bir ekibin görevlendirilmesi olmaktadır.